بۆ «بەرپرسانی» حکوومەتی هەرێمی کوردستان:

ئاوڕێکیش لە لێقەوماوان بدەنەوە!

ناسر ئێرانپوور

زۆرجار لێرەولەوێ دەنگ و باسی ژیانی پڕ لە چەرمەسەری کوردە ئاوارەکانی ئێرانی لە کەمپی «ئالتاش»ی شاری ڕۆمادیەی عێراقم بیستبوو، یاخود خوێندبووە. لە کەسانێکیش کە توانیبوویان لەم ئۆردوگایە دەرباز بن و بە هەزار کوێرەوەری خۆبگەیەننە ئالمان، بەسەرهاتی پڕ لە ڕەنج و مەینەتی ئەم کوردانەم گوێ لێبووە. نێوی ڕۆمادیە بۆ هێمایەکی وشەویی بۆ «لەبیرچوونەوە»، «پەنابەری»، «ئاوارەیی» و «لێقەوماوی». تەنانەت بیستنی ناوی ئەم شارە دڵ و گیانی ئازار دەدام. ئەوەی کە لە جیهانی ئەمڕۆدا ئێستاش مرۆڤی کورد هەن کە لە ئۆردوگایەکی ئاوادا، بێ چکۆلەترین کەلوپەلی گوزەران، بێ سەرەتاییترین پێداویستیەکانی ژیان ڕۆژگار تێپەڕدەکەن، لە دەریایەک خەم و پەژارەی داویشتم. ئەم کۆمەڵە ئینسانە بێدەرەتانە کە سەرەتا ژمارەیان لە دەیان هەزار کەس تێدەپەڕی، ببونە قوربانی شەڕی ئێران و عێراق و لە لایەن حکوومەتی سەددام لە خاک و زێدی خۆیان لە قەسری شیرین و دەوروبەری ڕاندرابوون و لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی حکوومەتی سەددام لە قەراغ ڕۆمادیەی نیزیک سنوری عێراق و ئۆردۆن نیشتەجێ کرابوون، ئەویش بێ وەی کە تەنانەت وەک ئاوارە و پەنابەر ئیمکانات و پێداویستیەکانیان بۆ دابین بکردرێ. جاروبار ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان ئاورێکی لێدەدانەوە و لە ژێر چاوەدێری حکوومەتی ناوەندی بەغدا برێک کەلوپەلی دەدانێ. دوای ڕووخانی سەددامی فاشیست و دیکتاتۆر و تێکچوونی بارودۆخی ئەم ناوچەیە، ئاسایەشی ئەم کەمپە چووە ژێر پرسیار و دانیشتوانی بوونە نێچیری ڕواچیانی سەددامی و ئایینی بەتایبەتی ئەلقاعیدە، و ئەوەی کە هەبووش نەما. هەر بۆیە بەشێکیان گەڕانەوە بۆ کوردستانی ئێران، بەشێکیان چوون بۆ هەرێمی کوردستانی عێراق، بەشێکیان ئاوارەی هەندەران بوون و دەنگۆی ئەوە هەیە کە بەشێکی چکۆڵە لە دانیشتوانی ئەم کەمپە کە ڕووناکایەک لە هیچ لایەکەوە نابینن، یاخود هێز و دەرەتانی دەربازبوونیان نیە، هەر لەوێندەرێ گیرساونەوە.

پێشتر پێم وابوو کە کورد لەبەر هەلومەرجێک کە تێیدایە و بە هۆی ڕاوەستان و پێداگرتنی لەسەر مافە زەوتکراوەکانی، لە لایەن حکوومەتەکانی داگیرکەری کوردستان، ئاوارەیی و دەربەدەری بە بەژن و باڵای براوە و بە سەریدا سەپاوە، چوونکە سەیرم دەکرد کە بەشێکی بەرچاو لە خەڵکی کوردستانی باشوور ساڵانێکی درێژ بوو کە لە شارەکانی دوور و نیزیکی ئێران پەنابەر بوون و بەشیان تەنیا ببووە کرێکاری لە کورەخانەکان و شوێنەکانی تر. سەیرم دەکرد و دەمبینی کە هەزاران کوردی ژێر دەسەڵاتی ئێران یا عێراق، هەزاران کوردی باشووری بچووک و باکوور لە شار و گوندەکانی خۆیان دەرکراون و بێگانە بۆتە خاوەنماڵیان، سەیرم دەکرد کە سەدان هەزار کوردی هەر چوار بەشی کوردستان لە دەرەوەی وڵات گەورەترین ئاواتیان ئەوەیە کە ڕۆژێک بە سەربەستی بگەڕێنەوە وڵاتی و زێدی خۆیان و چاو و دڵیان بە کوچە و کۆڵانەکانی شار و گوندی خۆیان گەش بێتەوە.

بەڵام پاشان بە خۆم وت: باشە، «شکور» دەروویەک کراوەتەوە و ئیتر بە لەناو چوونی یەکجارەیی ڕژیمی مرۆڤکوژ و دیکتاتۆر و شەڕفرۆشی سەددام، ئاوارەیی بە کۆمەڵ لە کوردستانی باشوور لەمەودوا دەبێتە مێژوو و کورد لانی کەم لەم بەشەی نیشتمانەکەمان پێویست ناکا وڵاتی خۆی بەجێبێڵێ و ئەوانەش کە تا ئێستا ئاوارەی هەندەران بوون، بە شانازییەوە و بە یارمەتی حکوومەتی کورد کە کوردستانی باشوور دەگەڕێنەوە خاک و وڵات و نیشتمانی خۆیان.

کەچی ئەمڕۆ لە کاناڵی تەلەویزیۆنی «کوردستان تیوی» گوزارشێکم دیت کە ئەم هیوایەی شڵەژاندم و دڵی هەژاندم و فرمێسکی لە چاوم هێنا؛ ڕیپۆرتاژێک بوو لە سەر بارودۆخی ژیانی جێی داخی کوردە ئاوارەکانی گەڕاوە لە ئێران بۆ کوردستانی باشوور. ئەم کۆمەڵە ئینسانە کە بە دەهۆل و زورنا گەڕاندبوویاننەوە کوردستانی عێراق دوای تێپەربوونی نیزیک بە ساڵێک لە گەڕانەوەیان ئێستاش لە سەرماوسۆڵی زستان بە بێ بچووکترین کەل و پەل و

پێداویستیەکانی ژیان و لە حاڵ و وەزعێکی زۆر خراپی بژیویی، تەندروستی، کۆمەڵایەتی و یاساییدا لە ژێر خێوەت و تاوڵ «ژیان» بەسەر دەبەن.

فرمێسکەکانی ژنێک کە بە هەشت سەرخێزانەوە مەحکووم کرابوون لە سەرماوسۆڵی زستانی ئەم ساڵی کوردستان لە خێوەتێکی لە ناو قوڕ و چڵپاو هەڵدراو دا ژیان بەسەر بەرن، ناتوانن دڵی هەر مرۆڤێک نەهەژێنن. ئەم ژنە دەیگێڕاوە کە «بەرپرسان» پێیان وتوون: «هۆی پێش هاتنی ئەم دۆخە ئەوەیە کە ئێمە بە بێ ئامادەکاری و پرس و را و بە بێ ئێزن گەراوینەوە عێراقێ.» ئەویش وڵامی داونەوە کە «کام سەرەڕۆیی؟ مەگەر لێژنەی پێشوازی نەهات بە شوێنماندا و داوای لێنەکردین بگەڕێینەوە خاک و وڵاتی خۆمان؟ مەگەر بۆ خۆیان پێشوازیان لێنەکردین؟»

ژنێکی تر باسی ژیانی پڕ لە مەینەت و رەنج و کوێرەوەری کرێکاریی خۆیانی لە ئێران دەکرد و دیگوت کە «سەد بریا هەر بەو حاڵەشدا لە ئێران مابایەنەوە. بەس نیە دەمان گوت کە ئەوێ وڵات و دەوڵەتی خۆمان نییە؟ بەڵام ئێرە چی؟ لێرەش بێگانەین؟ چەوەندری لە سەرمای زستانی لە ژێر بەفر دەرهێنان لە ئێرانێ لەم ژیانەی ئێرە باشترە.» ئەم رەنجدەرە کە مەینەتی ژیان لە ئاوارەییدا لە نێوچاوانی دیار بوو، کاتێک کە پرسیاری لێکرا کە «بۆ گەڕایەوە؟»، فرمێسکەکانی هاتنەخوارێ و گوتی: «ئاخر لەوێندەرێش پێیان دەوتین کە بۆ ناگەرێنەوە وڵاتی خۆتان، عێراقێ؟ لە وێ ماڵ و پارەو دەدەنێ و هەمووشتێکتان بۆ دابین دەکەن. بەڵام یەستا بیستنی ئەم قسانە باشترە لەم وەزعە.»

پیاوێک دەیگوت: «پێنج هەزار دوڵار و دو سەد میتر زەویان داومەتێ کە بۆ خۆم خانووێک ساز بکەم، بەڵام بەم پارەیە تەنیا دەتوانی چوارچێوەکەی ساز بکەی و بەشی پێداویستیەکانی تر ناکا. چوونکە کەرەسە زۆر گرانە.»

گوزاریشەکە دیمانەیەکشی لە گەڵ «بەرپرسێک» نیشان دا کە لە بەرگری لە خۆیان بۆ نیشان دانی دڵفرەوانی و لەخۆبردوویی (!!) پاکانەی دێناوە و دەیگوت: «بە گشت بنەماڵەکانی گەڕاوە پێنج هەزار دۆلارمان بۆ خانوو ساز کردن داوە، بەس چوار ماڵ ئەم پارەیان نەدراوەتێ.» ئەم بەڕێزە نەیوت کە لە کوردستان ئەمرۆی عێراقێ بەم گرانی و ئاوسانی دراوی و ئابوورییە کە داوێنی خەڵکی ئەم هەرێمەی گرتووە، چون دەتواندرێ بە پێنج هەزار دۆلار چاوەخانوویەک سازکرێ.

بەڵێ، ئەم رەنجدەرانە هەر ئەوانەن کە لە ساڵەکانی پێشوودا، لە ترسی بۆمبی کیمیاوی سەددام ڕایان کردبووە ئێران و ئێستاش گەراونەتەوە باوەشی نیشتمانی خۆیان، کوردستان. بەڵام کام نیشتمان؟ کام باوەش؟ ژنێک باسی دەکرد: «تەنانەت دایرەکانی ئەفغانی و ئێرانی بە نیسبەت بەرگەی هەویە و وەرەقەی پێویست جاروبار یارمەتیان دەداین. بەڵام حکوومەتی هەرێم تەنانەت ئامادە نییە، بەقەدەر وانیش یارمەتیمان بدا.» ژنێکی تر دەیگێڕاوە کە «وڵاممان نادەنەوە؛ لەم دایرەی بەم دایرە، لەم شارەی بەو شارەمان بەڕێدەکەن. کەس خۆی لە ئێشی مە بە بەرپرس و ساحەب نازانێ. تاقەتمان نەماوە و زۆر ماندووین. تەحەمولی ئەم هەموو هاموشۆیە و مەساریفەی ڕێگاشمان نییە. تائێستا چەند جاران مەجبور بووم بۆ ئێشەکەم بچمە هەولێر.»

لێرەیە کە ناتوانم پێش خەم و تورەیی و بێزاری خۆم بگرم و نەڵێم کە ئەم وەزعە شەرمە، شوورییە، سەرشۆرییە بۆ ئێمەی کورد.

لە کوردستانی عێراق بۆ جێژن و حەفلە و سازکردنی هۆتێل و پاساژ ... پارە کەم ناهێنن، بەڵام بۆ دابین کردنی سەرەتاییترین پێداویستیەکانی ژیانی خەڵکی بێدەسەڵات و بێدەرەتان پارەی پێویست نییە. دابین کردنی کارەبا و ئاو، دروست کردنی کار و سازکردنی کارگە و کارخانە کە «بە ناشکروی ناڵێم» دەستەوەستان ماونەوە. فەساد و گەندەڵی، خزم و خزمبازی و حیزب و حیزببازی تەنانەت بۆتە هۆی وەی کە وەزیری دەرەوەی پێشوی ئامریکاش دەنگی دەربێ و بەڕاشکاوی و بەفەرمی تورەیی خۆی بە گوێ ڕێبەرانی هەرێم بگەیەنێ. سازکردنی کۆمەڵگایەی مەدەنی و دامەزراندن و سەقامگیرکردنی دێمۆکراسی و ئازادی بیرمەندان، جیابیران و نووسەران و شاعیرانی سەربەخۆش کە دەبێ لە بن گوێ خۆمان بنووسین. ئەدی نازانم ئەرکی حکوومەت چییە. رەنگە بڵێن: «شەڕ نەکردن و وەزیر و وەزارەت دروست کردن.» بەڕاستیش سەبارەت بە پۆست و مەقام بەخشین و دروستکردنی

وەزارتخانە پێم وایە ڕادەی ئەوڵ لە جیهاندا بەدەست دێنین. دەوڵەتێکی بە عیعتیبار و بە هێزی وەک سویس بە حەوت میلیۆن و نیو نفووسەوە، بە بیست و شەش کانتۆن و نیوکانتۆنەوە (ولایەت)، بە سێ نەتەوە و قەومەوە (ئاڵمانی، فەرانسەوی و ئیتالیایی)، بە نیزیکەی یەک میلیۆن و نیو خارجییەوە، بە چوار حیزبی دەسەلاتدارەوە تەنیا حەوت وەزیری هەیە کە یەک لەوانە بە نۆبە سەرۆک کۆماریشە. ولاتی فیدێڕالی ئاڵمان بە هەشتاودوو میلیۆنی حەشیمەتەوە تەنیا چاردە وەزارەتخانەی هەیە. ئەیالەتی نوردراینوێستفالنی ئاڵمان دەوری هەژدە میلیۆن نفووسی هەیە کە چی تەنیا نۆ وەزارەتخانەی هەیە. بەڵام هەرێمی کوردستان بە خۆیەوە و دەوری دوو ـ سێ میلیۆن نفووسەوە **چل و دوو وەزیری هەیە**!!! تەنانەت بەشێکیان هەر وەزارەتخانە و مەوزووعی تایبەتیشیان نییە، بەڵام وەزیریشن!! هیچ یەک لەم کارانە بە بێ پارە موومکین نییە. بەڵام چوون لێپرسینەوەی نییە، کەس خۆ بە بەرپرس و وڵامدەر لە بەرامبەر گەل نازانێ. لە حالێکدا دەبێ کەسانێک هەبن کە وەک ئەم مرۆڤانەی باسمان کرد، لە وەزع و دۆخێکی ئاوا نالەبار و دژی ئینسانیدا بژین.

تەنانەت بە نیسبەت ئەم فیدێڕالیسمەی کە شەو و ڕۆژ بۆتە بنێشتە خۆشکەی حکوومەت، دەبینین کە لە پەیوەندی لە گەڵ بارودۆخی سیاسی و ئیداری کوردستاندا گۆڕانێکی بەرچاو نابیندرێ. ناکری ئێمە خۆمان داوای دابەش کردنی دەسەلات و فیدێڕالیسم لە حکوومەتی ناوەندی بکەین، بەلام لەو لاشەوە لە هەرێمەکەی ژێر دەسەلاتی خۆماندا سیستمێکی ناوەندی و سەنترالیستی دابمەزرێنین. بەردی بناغە و بنچینە و بنەمای فیدێڕالیسم ئەسڵی «سوبسیدیاریتی»یە، واتا گەڕانەوەی بەرپرسایەتی و ئەرک و مافی جێبەجێکردنی کاروباری خەڵک لە سەرەوی دەسەلات بۆ خوارترین پلە لە قەوارەی ئیداریدا. ئەمە بەم مانایەیە کە مەشاکیل و ئیش و کاروباری جەماوەر دەبێ هەر لەو شوێن و جێگایەدا جێبەجێ بکردرێ کە تێیدا سەری هەڵداوە. مکانیسمی «سوبسیدیاریتی» پێش بە خڕبوونەوەی دەسەلاتی لە ڕادەبەدەر لە ناوەندێک و لە خۆدزینەوەی دایرەکانی ناوچەیی دەگرێ و دەبێتە هۆی ئەوەی کە گرفتەکان بە زووترین کات و بە باشترین شێوە جێبەجێ بکردرێن و کەس بۆی نابێ کە خەلک لەم دایرەیە بەو دایرەیە، لەم شارە بەو شارە بەرێ بکا و خۆ لە بەرپرسایەتی و جێبەجێکردنی ئەرکەکان وو ڕاپەڕاندنی ئیش و کاری هاووڵاتیان بدزێتەوە. من لە درێژایی بیست و سێ ساڵ ژیانمدا لە ئاڵمانی فیدێڕاڵ تەنانەت جارێکش نەبووە کە شوێنی ژیانی خۆم بۆ کار و مەبەستێکی ئیداری بەجێبێلم، تەنانەت ئەگەر ئیشەکەی من دایرەیەکی سەرتر دەبا بڕیاری لەسەردابا. ئەمەیە ناوڕۆک و مانای ئەسڵی فیدێڕالیسم، نەک حەواڵە کردن و ڕەوانە کردنی هاووڵاتی لە شار و گوندەکانەوە بۆ «هەولێری پایەتەخت» بۆ جێبەجێ کردنی ئیش و کارەکانیان.

ئایا لە وەها هەل و مەرجێکدا هێزە تاریکبین و ڕەشپۆش و وەپاشکەوتوو و تێرۆریستی ڕادیکاڵی ئایینی وەک ئەلقاعیدە پەرە ناستێنن و ئەزموونی حکوومەتی کوردی ڕۆژ لە دوای ڕۆژ زیاتر ناخەنە مەترسیەوە؟ ئەم دیاردە ناوەکیە لە هەموو هەڕشە و گوڕەشەی دەرەکی و بەهێزبوونی شۆوینیسمی ناوەندی بۆ هەرێمی کوردستان مەترسیدارترە.

بەڵام نەتەنیا بەم هۆیە، بەڵکوو بەتایبەتی بە مەبەستی جێبەجێکردنی ئەرکەکانی حکوومەتی لە خزمەتکردن بە هاووڵاتیان بۆ دابین کردنی پێداویستیەکانیان، دەبێ بەخۆدابچینەوە و بۆمان نییە چیتر بەرامبەر ئەم زولمە کۆمەڵایەتییانە، بەرامبەر خۆ بە بەرپرسنەزانینی «بەرپرسانی» دایرەکان بۆ وێنە لە ئاست ئاوارە کوردە عێراقێکان بێدەنگ بین. لەم هەل و مەرجەدا کە هیچ ئامرازێکی دیمۆکراتیک بۆ سزادانی بەرپرسان ـ بۆ وێنە لە ڕێگای هەڵ نەبژاردنی ڕێکخراو و حیزبەکانیان ـ لەبەردەستا نییە، لە وەها دۆخێکدا کە ئۆپۆزیسیونی کارامەد و بە توانا لە ئارادا نییە، لە کاتێکدا کە دەزگا ڕاگەیەنەرە گشتییەکان لە لایەن حیزبە دەسەلاتدارەکانەوە وەک مڵک و ماڵی خۆیان (!!!) زەوت و داگیر کراون و ڕای گشتی کوردی و غەیری کوردی وەک پێویست و خێرا ئاگاداری ئەم نەهامەتییانە نابن، ئەرکی ڕووناکبیرانە کە بە ڕوونی و ڕاشکاوی بنووسن و دیسان بنووسن کە شەرمە و شوورییە، کە لە کۆمەڵگا و لە ژێر دەسەلاتی دەوڵەتی کوردیدا، وەها خەڵکێک هەبن کە ژیانی وا پڕ لە ئازار و مەینەت تێپەڕ بکەن؛ دەبێ بە قەڵەمەکەیان جەخت بخەنە سەر دەسەلاتی سیاسی و ئیداری کە ئاوڕێکیش لە لێقەوماوان بدەنەوە.

ئاڵمان ـ 14.02.2007

nasser-iranpour@t-online.de